

# SID



ابزارهای  
پژوهش



سرویس ترجمه  
تخصصی



کارگاه های  
آموزشی



بلاگ  
مرکز اطلاعات علمی



سامانه ویراستاری  
STES



فیلم های  
آموزشی

## کارگاه های آموزشی مرکز اطلاعات علمی



آموزش مهارت های کاربردی در تدوین و چاپ مقالات ISI

آموزش مهارت های کاربردی  
در تدوین و چاپ مقالات ISI



روش تحقیق کمی

روش تحقیق کمی



آموزش نرم افزار Word برای پژوهشگران

آموزش نرم افزار Word  
برای پژوهشگران

# مروری بر فواید زعفران به عنوان یک داروی طب سنتی چینی در درمان بیماری‌های مختلف در متون علمی

آناهیتا السادات منصوری پور<sup>۱</sup>، محمدعلی سلیمانی دامنه<sup>۲</sup>

<sup>۱</sup>دندانپزشک و دانشجوی کارشناسی ارشد طب سنتی چینی دانشگاه طب سنتی شانگهای

Anahita.mp2017@yahoo.com

<sup>۲</sup>دانشجوی کارشناسی ارشد فارماکولوژی (گرایش آنتی تومور) دانشگاه آکادمی علوم چین

cancertherapeutics@yahoo.com

## چکیده

همان طور که می‌دانیم، طب سنتی چینی ترکیبی از هزاران تکنیک و دارو در درمان بیماری‌هاست. داروهای گیاهی نقش بسزایی را در این مهم ایفا می‌کنند. از جمله آنها می‌توان به زعفران اشاره کرد. در طب چینی زعفران به عنوان یک ماده‌ی افزایش دهنده‌ی جریان خون شناخته می‌شود که به جریان خون کمک می‌کند و کاهنده‌ی دردهای حادی است که به واسطه‌ی ایستایی خون به وجود می‌آیند. متخصصین طب چینی زعفران را در دسته‌ی مواد با طبع گرم دسته‌بندی می‌کنند. این ماده و ترکیبات فعالش دارای خواص دارویی و پزشکی بسیار زیادی هستند از جمله: ضد افسردگی، نشاط‌آوری، بهبود دهنده‌ی عملکرد دستگاه گوارشی و... . همچنین نکته‌ی بسیار مهمی که این روزها نظر مراکز آموزشی و تحقیقاتی طب سنتی و غربی دنیا از جمله چین را به خود جلب کرده است، خاصیت آنتی اکسیدانی زعفران است که منجر به داشتن خاصیت ضد سرطانی این ماده می‌شود. از جمله‌ی این مراکز دانشگاه طب سنتی شانگهای می‌باشد. در این مرکز دانشجویان مقاطع کارشناسی ارشد و دکترا‌ی بسیاری در مورد اثرات درمانی این گیاه به تحقیق، آزمایش و پژوهش پرداخته‌اند. در این مقاله‌ی مروری سعی بر این شده که به بررسی پژوهش‌های علمی‌ای که در مراکز تحقیقاتی مختلف دنیا مخصوصاً مراکز تحقیقاتی چین پیرامون خواص این گیاه درمانی انجام شده، پرداخته شود تا ضمن واکاوی خواص مختلف این دارو از جنبه‌های مختلف، کاربرد آن در قیاس با داروهای شیمیایی که سمیت و عوارض جانبی بیشتری دارند بررسی شود و به ارزیابی این مهم پرداخته شود که در آینده‌ای نه چندان دور می‌توان از این ماده‌ی گیاهی و دارویی به عنوان یک ترکیب درمانی در صنعت داروسازی، پزشکی و سلامت استفاده نمود.

**واژگان کلیدی:** زعفران، طب سنتی چینی، خواص دارویی، درمان بیماری‌ها

## مقدمه:

طب سنتی چین قدمتی بیش از چهار هزار سال دارد. این طب از قدیمی‌ترین مکاتب طب سنتی جهان است. روشهای درمانی در این طب فراوانند برای مثال درمانهای دارویی، ماساژ درمانی و طب سوزنی از اهم آنها می‌باشند. یکی از داروهای گیاهی‌ای که در این طب بسیار مورد توجه و مطالعه قرار گرفته گیاه "زعفران" است.

زعفران گیاهی کوچک به ارتفاع ده تا سی سانتی متر است که دارای گلبرگ‌های بنفش رنگ می‌باشد. قسمت مورد استفاده‌ی این گیاه بخش انتهای مادگی آن است. بیش از ده ترکیب مختلف از زعفران به دست می‌آید که خواص مختلف درمانی این گیاه به این ترکیبات بسته است. مهمترین این ترکیبات "سافرانال" و "کروسین" هستند. این گیاه در ایران به طور وسیعی در شمال شرقی کشور کشت می‌شود و همچنین ایران با متوسط نود درصد از مجموع تولید جهانی زعفران مقام اول صادرات را دارد و چین در کنار هند بعد از اسپانیا مقام سوم تولیدکنندگان زعفران را از آن خود کرده است (سایت ویکی پدیا). تاکنون هیچ گونه عارضه جانبی خطرناک ناشی از مصرف بجای مقادیر درمانی گیاه مزبور شناسایی نشده است. مسمومیت‌های کشنده با مصرف مقادیر زیاد و یا به دلیل سوء استفاده به عنوان داروی سقط جنین به وقوع می‌پیوندند (مقادیر کشنده حدود ۱۲-۲۰ گرم می‌باشد). برادیکاردی، استفراغ، خونریزی رحم، اسهال خونی، ادرار خونی، پورپورای شدید (خونریزی‌های ریز زیرپوستی)، زردی پوست، فلج مرکزی و قولنج روده با مصرف مقادیر زیاد زعفران مشاهده شده است. (طب سنتی، میهن بلاگ، ۱۳۹۰)

در کشور چین زعفران به طرز چشمگیری در استانهای Yunnan و Sichuan، Zhejiang، Hebei، Henan رشد می‌یابد. بوته‌ی این گیاه به طور دستی برداشت و خشک می‌شود. در بسیاری از فرهنگ‌ها زعفران به عنوان یک ماده‌ی افزودنی در پخت غذا استفاده می‌شود. حال اینکه این ماده سرشار از خواص دارویی در درمان بیماری‌های مختلف است (سایت نیچروپاتی دایجست).

در طب سنتی چین اطبا معتقدند که زعفران طعم شیرین و طبع گرمی دارد (البته لازم به ذکر است برخی منابع آن را خنثی و برخی نیز سرد تلقی می‌کنند اما غالب منابع طبعی گرم را برای زعفران در نظر می‌گیرند). عملکرد اصلی آن طبق نظریه‌ی طبای سنتی چینی، افزایش دهندگی جریان خون است. در واقع ایستایی خون را از بین می‌برد و سموم مختلف را از بدن می‌زداید. همچنین کمک به از بین بردن لخته‌های خونی می‌کند. یکی از مهمترین جنبه‌های دارویی این گیاه اثر شادی بخشی و ضد افسردگی آن است که از قدیم در طب سنتی مورد توجه بسیار بوده است (گرنولد، ۲۰۰۰).

بی حالی، خستگی، یرقان، وبا... از جمله شرایطی هستند که زعفران در درمان آنها می‌تواند نقش مهمی را ایفا کند. حتی در مواردی به صورت موضعی و به شکل خمیری برای درمان بیماری‌های پوستی مورد استفاده قرار می‌گیرد (بحارگاوا، ۲۰۱۱).

علاوه بر این شواهدی متقن وجود دارد مبنی بر اینکه زعفران قدرت مهار رشد سلول‌های سرطانی را داراست و مقادیر بسیار کم آن می‌تواند ریسک وقوع انقباضات را در بارداری افزایش دهد (گرنولد، ۲۰۰۰).

در این مقاله ضمن برشمردن خواص زعفران در طب سنتی چینی به بررسی مقالات و یافته‌هایی مستدل پیرامون این خواص می‌پردازیم و همچنین اشاره‌ای داریم به مراکز در چین که بر روی این گیاه درمانی مشغول به تحقیق هستند، تا با نتایج به دست آمده در مورد زعفران و ترکیبات مؤثرش هرچه بیشتر آشنا شویم و با بهره‌وری از این مشاهدات، یافته‌ها و تعاملات بیشتر با مراکز تحقیقاتی طب سنتی، بتوانیم گامی نوین در صنعت داروسازی و سلامت در جهت درمان بیماری‌های مختلف با داروهایی با حداقل سمیت و عوارض جانبی برداریم.

## روش تحقیق:

این مقاله به صورت مروری تهیه شده است بدین صورت که با جستجوی کلمات کلیدی از جمله، زعفران، طب سنتی چینی، خواص دارویی، درمان بیماری‌ها به زبان فارسی و انگلیسی در موتور جستجوهای مختلف از جمله گوگل و نیز پایگاه‌های علمی همچون پاب مد و ساینس دایرکت؛ مقالات و متون مرتبط را یافته و سپس از طریق نرم افزار EndNote این مقالات دسته بندی شده و به مرور آنها و سازماندهی آنها پرداخته شد در نهایت مقاله بر طبق این یافته‌ها نوشته شد.

## یافته‌ها و بحث

### خاصیت ضدآلزایمری زعفران:

آلزایمر یکی از بیماری‌های پزشکی بسیار مهم در سنین میانسالی و پیری است. بیمار ای که زبان بیمار، توجه و حافظه‌ی او را تحت الشعاع خود قرار می‌دهد. پژوهشگران در مطالعات مختلف دریافته‌اند زعفران با جلوگیری از ایجاد ماده‌ای که منجر به از بین رفتن سلول‌های عصبی مغز و ایجاد آلزایمر می‌شود، می‌تواند در پیشگیری از این بیماری مؤثر باشد. در واقع در این تحقیقات نشان داده شد که این دارو به اندازه‌ی داروهای شیمیایی موجود مؤثر است. (اسدی و همکاران، ۲۰۱۵)

### خاصیت ضد افسردگی:

مطالعات زیادی اظهار داشتند که زعفران یک خاصیت ضدافسردگی ویژه دارد برای کسانی که دچار افسردگی حاد هستند. چون افسردگی یک نوع بیماری روانی بسیار شایع است. در یک مطالعه‌ی کارآزمایی بالینی بعد از تست داروهای شیمیایی و گیاهی مختلف از جمله زعفران به روی بیماران نتیجه‌گیری کردند که در مواردی که داروی زعفران و داروهای شیمیایی رایج درمان افسردگی به صورت توأم به بیمار تجویز می‌شود، نتایج بهتری را از نظر بهبودی دریافت می‌کنند (لوپرستی، ۲۰۱۷).

کروسین و سافرانال موجود در زعفران تاثیری مشابه داروی فلوکسیتین داشته و از بازجذب دوپامین، نور اپی نفرین و سروتونین جلوگیری نموده و موجب اثر ضدافسردگی می‌شود. حتی امروزه برخی از شرکت‌های دارویی از آن به عنوان داروی ضدافسردگی در ترکیب با سایر مواد استفاده می‌کنند (نوربالا و همکاران، ۲۰۰۵).

مقالاتی نیز وجود دارد که اشاره می‌کنند به این موضوع که این ماده همچون گاباپنتین اثر ضد دردی در دردهای ناشی از آسیب عصبی دارد (امین و حسین زاده، ۲۰۱۳).

## اثر ضد سرطان:

سرطان در اثر تکثیر نابجای سلولی و عدم سیکل طبیعی مرگ سلولی یا کنترل آن توسط سلول‌های ایمنی بدن به دلایل مختلف ایجاد می‌گردد. سرطان می‌تواند طیف وسیعی از سلول‌های بدن را درگیر نماید. از درمان‌های رایج، استفاده از پرتو درمانی، شیمی درمانی و عمل جراحی را می‌توان نام برد. استفاده از این موارد مثل شیمی درمانی با عوارض بسیار باعث شده است که انسان به دنبال درمان‌هایی طبیعی و بدون عوارض یا با حداقل عوارض، باشد. از این رو شاید بتوان با انجام تحقیقات دقیق در زمینه‌ی طب سنتی، راه حلی مناسب برای این بیماران پیدا کرد. اگرچه راه‌های متعددی در برخورد با سرطان پیشنهاد شده است و در سراسر دنیا در حال استفاده می‌باشند اما در بین توصیه‌های درمانی حاضر یکی از مقبول‌ترین موارد به دلیل عدم عوارض جانبی شیمی‌درمانی یا ریسک جراحی در بیماران مسن به دلیل عدم تحمل بدنی فرد برای جراحی، استفاده از طب مکمل می‌باشد که در این میان گیاه‌درمانی جایگاهی خاص برای اغلب مردم دارا می‌باشد (پارس ناز، ۱۳۹۶).

در طی سالیان متمادی گیاهان بسیاری جهت مبارزه با سرطان معرفی شده‌اند که گاه موفق و گاه ناموفق بوده‌اند که در این میان زعفران به عنوان یک گیاه و ادویه خاص مورد توجه بسیاری از تحقیقات قرار گرفته است. کروستین به عنوان یکی از ترکیبات ضد سرطانی موجود در زعفران طی نتایج مطالعات سلولی و حیوانی شناخته شده است. این ترکیب از سه راه رشد سلول‌های سرطانی را به تاخیر می‌اندازد: مهار سنتز DNA - اثر آنتی اکسیدان و ایجاد مرگ سلولی برنامه ریزی شده (مراد زاده و همکاران، ۲۰۱۳).

مرکز تحقیقات طب سنتی دانشگاه شانگهای نیز با به کار گیری دانشجویان مقاطع مختلف سعی بر آن کرده است تا بتواند هرچه بیشتر از پتانسیل داروهای گیاهی طب چینی در جهت سرطانه‌های مختلف بهره‌مند شود. یکی از این گیاهان زعفران است که در حال حاضر مورد پژوهش این مرکز تحقیقاتی قرار گرفته است. گرچه مکانیسم کلی اثر ضد سرطانی زعفران مشخص است اما هنوز ناشناخته‌های بسیاری در زمینه‌ی سلولی مولکولی و ژنتیک این اثرات وجود دارد که این مرکز سعی بر کشف آنها در آینده‌ای نه چندان دور دارد. که در صورت موفقیت و کشف؛ پیشرفت بسیاری در صنعت داروسازی و درمان بیماری‌ها حاصل می‌شود.

## اثر ضد دیابتی:

همان طور که می‌دانیم دیابت یک بیماری شناخته شده است که جزو مشکلات ناشی از غدد درون ریز بدن دسته‌بندی می‌شود. شیوع بیماران دیابتی نسبت به گذشته بیشتر و بیشتر شده است و پیش‌بینی می‌شود تا سال ۲۰۳۰ حدود ۴۳۹ میلیون نفر در دنیا به این بیماری مبتلا باشند. مشکلات شبکه‌ی، مشکلات کلیوی، نوروپاتی‌ها و آسیب‌های عصبی و همچنین بیماری‌های قلبی و عروقی از جمله مهم‌ترین عوارض این بیماری هستند (کنگ و همکاران، ۲۰۱۲). داروهای شیمیایی مورد استفاده در درمان این بیماری انواع قرص‌ها و آمپول انسولین هستند که در کنار درمان این بیماری به صورت علامتی منجر به عوارضی ناخواسته در بدن نیز می‌شوند. از همین رو دانشمندان و محققین به دنبال بهره‌گیری از داروهای گیاهی در درمان این بیماری شایع می‌باشند. در این قسمت اشاره به تحقیقات انجام شده در این زمینه توسط محققین مختلف اشاره‌ای می‌کنیم.

عده‌ای از دانشمندان طی مطالعات مختلف بر روی موش‌های آزمایشگاهی‌ای که به صورت مصنوعی به دیابت مبتلا شده بودند، به این نتیجه رسیدند که تجویز کروسین (یکی از ترکیبات استخراج شده از زعفران) به این موش‌ها نتایج مطلوبی در جهت کاهش علائم دیابت در این موش‌ها در بر دارد. آنها وقتی انسولین و کروسین را بصورت توأم به این موش‌ها تجویز کردند نتایج خصوصاً در جهت کاهش مشکلات قلب و عروقی بیماران از جمله کاهش خطر گرفتگی عروق، این علائم به طور شگفت‌آوری بیشتر مشاهده شد. (فرشید و همکاران، ۲۰۱۳)

برخی از دانشمندان به این معتقدند که از آنجایی که سطح اضطراب در بیماران دیابتی از سایرین بیشتر است، مصرف این گیاه منجر به کاهش اضطراب در این افراد شده و به پیوست آن این علائم قلبی و عروقی کاهش می‌یابد (سایت نمناک، ۱۳۹۷).

### نتیجه‌گیری:

زعفران و ترکیبات آن اثرات مفیدی بر روی چندین بیماری مانند آلزایمر و افسردگی و مشکلات نوروپاتی و همچنین دیابت، حتی در سرطانها دارند. از آنجایی که سطح ایمنی آن بالا و سمیت آن بسیار کم گزارش شده است، می‌تواند در آزمایشات بالینی کاربرد بسیار داشته باشد. اما آنچه مهم است مکانیزم اصلی این اثرات هنوز شناخته نشده است. با توجه به نتایج برخی از آزمایشات، از زعفران می‌توان در جهت تولید داروهای ضد افسردگی و ضدالتهابی استفاده نمود اما برای اکثریت دیگر ویژگی‌های این ماده هنوز نیازمند انجام آزمایشات بالینی بسیاری هستیم تا در آینده‌ای نه چندان دور بتوانیم از این ماده در ترکیب با سایر مواد جهت درمان بیماری‌ها استفاده نماییم، تا هم اثر بخشی بیشتری مشاهده کنیم و هم از عوارض جانبی کمتری برخوردار شویم. همان طور که مستحضرید طب سنتی چین به شدت رو به پیشرفت و جهانی شدن است و در این راستا دولت چین هر ساله هزینه‌ی زیادی را به آزمایشگاهها و مراکز تحقیقاتی طب سنتی این کشور اختصاص می‌دهد تا با انجام آزمایش‌های مختلف به هدف بزرگ که همانا پی‌ریزی تحول در صنعت داروسازی در جهت استفاده‌ی هرچه بیشتر از داروهای گیاهی من جمله زعفران است، نائل گردند. از آنجاییکه هم در کشور ما و هم در کشور چین تولید زعفران به طور انبوه مشاهده می‌شود و طب سنتی هر دو فرهنگ مشغول به انجام پروژه‌های تحقیقاتی روی این گیاه هستند، از این رو می‌توان با ایجاد سیاست‌ها و تعاملات بیشتر بین ایران و چین و بهره‌وری از امکانات آزمایشگاهی، سلولی و مولکولی بسیار پیشرفته‌ی این کشور به انجام شدن این پروژه‌ها سرعت داده و راه را برای نیل به این هدف بزرگ هموارتر و مسطح‌تر نماییم.

### مراجع:

۱. سایت ویکی پدیا زعفران/ <https://fa.wikipedia.org/wiki/زعفران>
۲. سایت طب سنتی ۱۳۹۰، میهن بلاگ، خواص زعفران/ [tebsonaty.mihanblog.com/post/7/](http://tebsonaty.mihanblog.com/post/7/)
۳. سایت پارس ناز ۱۳۹۶، زعفران - خاصیت - ضد سرطانی / <http://www.parsnaz.com/>
۴. سایت نمناک ۱۳۹۷، بیماران-دیابتی- <http://namnak.com/p62250/>
5. [http://www.naturopathydigest.com/nutrition\\_herbs/herbs/saffron.php](http://www.naturopathydigest.com/nutrition_herbs/herbs/saffron.php)

6. Gruenwald J, Brendler T, Jaenicke C (eds). PDR for Herbal Medicines, 2nd edition. Montvale, NJ: Medical Economics Company, 2000, pp. 653-654.
7. Vijaya Bhargava, K., Medicinal uses and pharmacological properties of *Crocus sativus* Linn (Saffron) (review). Vol. 3. 2011. 22-26.
8. Asadi, F., et al., Reversal effects of crocin on amyloid beta-induced memory deficit: Modification of autophagy or apoptosis markers. 2015(1873-5177 (Electronic)).
9. Lopresti, A.L. and P.D. Drummond, Efficacy of curcumin, and a saffron/curcumin combination for the treatment of major depression: A randomised, double-blind, placebo-controlled study. *J Affect Disord*, 2017. 207: p. 188-196.
10. Noorbala, A.A., et al., Hydro-alcoholic extract of *Crocus sativus* L. versus fluoxetine in the treatment of mild to moderate depression: a double-blind, randomized pilot trial. 2005(0378-8741 (Print)).
11. Amin, B. and H. Hosseinzadeh, Evaluation of aqueous and ethanolic extracts of saffron, *Crocus sativus* L., and its constituents, safranal and crocin in allodynia and hyperalgesia induced by chronic constriction injury model of neuropathic pain in rats. ۲۰۱۳ (1873-6971 (Electronic)).
12. Moradzadeh, M., et al., Anti-tumor effects of crocetin and related molecular targets. *LID* - 10.1002/jcp.25953 [doi]. 2017(1097-4652 (Electronic)).
13. Kang, C., et al., Saffron (*Crocus sativus* L.) increases glucose uptake and insulin sensitivity in muscle cells via multipathway mechanisms. *Food Chem*, 2012. 135(4): p. 2350-8.
14. Farshid, A.A., et al., The effects of crocin, insulin and their co-administration on the heart function and pathology in streptozotocin-induced diabetic rats. 2017(2228-7930 (Print))

# SID



ابزارهای  
پژوهش



سرویس ترجمه  
تخصصی



کارگاه های  
آموزشی



بلاگ  
مرکز اطلاعات علمی



سامانه ویراستاری  
STES



فیلم های  
آموزشی

## کارگاه های آموزشی مرکز اطلاعات علمی



تازه های آموزش  
آموزش مهارت های کاربردی در تدوین و چاپ مقالات ISI

آموزش مهارت های کاربردی  
در تدوین و چاپ مقالات ISI



تازه های آموزش  
روش تحقیق کمی

روش تحقیق کمی



تازه های آموزش  
آموزش نرم افزار Word برای پژوهشگران

آموزش نرم افزار Word  
برای پژوهشگران